

Les altres poblacions d'Amèrica: Els indis

Sacrificats en nom de la civilització

Ells, els indis, eren els autèntics amos d'Amèrica. L'arribada dels europeus els va delmar i els arrabassà les terres. 500 anys després encara pateixen les conseqüències.



1491-1991



En vuitanta anys de govern colonial la població indígena de Mèxic quedà reduïda a una vuitena part", diu el prestigiós demògraf Nicolás Sánchez Albornoz.

A mitjan segle XVI vivien a Mèxic uns sis milions d'indígenes, una xifra que es reduí quasi en progressió geomètrica. En 1595 només eren 1,3 milions, en 1605, un milió, i en 1630, 700.000. Als Andes, on vivia una altra cultura avançada, l'inca, l'impacte de la presència espanyola també fou brutal. Segons Nathan Watchel, en 1530 hi havia 10 milions d'indígenes en aquesta regió que ara engloba el Perú i una part de Bolívia. Trenta anys després, només eren 2,5 milions i en 1590, 1,5 milions. Un altre investigador, l'antropòleg Darcy Ribeiro, calcula que en el moment del primer contacte portuguès hi havia 6 milions d'indígenes al Brasil. Actualment només són 220.000.

En altres zones, com al Carib, els indígenes tingueren menys sort: foren eliminats, i únicament en queda rastre a través de la descendència mestissa. Si anem a Puerto Rico, a la república Dominicana o a Cuba, no hi trobarem cap indígena, però sí alguna cara que ens recorda que un avantpassat molt llunyà s'uní carnalment, més aviat per força, amb un nouvingut d'Europa.

També sofriren les conseqüències de l'agressió europea els indígenes nord-americans, els de les conques amazòniques i els de la regió austral.

Cinc segles després del primer contacte amb Occident, els indígenes sembla que no hagin superat el malson. Els supervivents, humiliats i culturalment desestructurats, són com un espectre del que foren. Reduïts a la misèria, menyspreats per blancs i mestissos, vegeten en reserves, a l'altiplà o als suburbis de les noves megà-

polis americanes. Són els grans oblidats de la modernitat i els més castigats per les polítiques neoliberals, practicades sense gaire escrúpols.

Malgrat l'existència d'agrupacions indígenes i de la intensa activitat d'algunes organitzacions humanitàries, el futur dels primers pobladors del continent americà és tan incert com el dels negres, aquests encara no refets del xoc de l'esclavatge.

Guatemala i el Perú són països on el percentatge d'indígenes ultrapassa el 50% de la població, una estadística que sembla que no preocupi gaire els seus dirigents. El país centramerica ha viscut un seguit de dictadures militars que s'han acamissat en els indígenes, sindicalistes i líders camperols. La més cruel de totes fou la del visionari Efraín Ríos Montt, conegut per la seva habilitat a netejar la regió de Quixé de sospitosos de simpatitzar amb les forces guerrilleres guevaristes. Ser indígena a Guatemala continua sent, avui, un mal negoci. Alguns, desesperats, s'han refugiat a les esglésies evangèliques que ofereixen el paradís a canvi de la submissió durant la vida terrenal. D'altres perseveren en la denúncia dels desapareguts, arriscant la pell, malgrat el retorn dels militars a les casernes. Bastants miren de sobreviure com poden, al camp o a la ciutat, esquivant la violència de latifundistes i militars.

Al Perú els indígenes andins són víctimes de l'enfrontament entre l'exèrcit i la guerrilla maoista Sendero Luminoso. El professor Abimael Guzmán, influït per la revolució cultural xinesa, inicià les activitats contra l'estat peruà a Ayacucho al 1980. Des d'Ayacucho, una província deixada de la mà de Déu, la insurgència senderista s'estengué per tot l'anomenat trapezi andí i per les zones selvàtiques on es conrea la coca. També s'infiltraren, els adeptes de l'anomenat president Gonzalo, en ambients universitaris i en els barris més miserables de Lima. Els indígenes nodrirren els primers escamots del Sende-



ro perquè creien en les profètiques paraules d'Abimael: cal construir el nou Estat igualitari sobre les ruïnes de l'anterior, burgès i podrit. Com s'ha demostrat, els ideòlegs senderistes, grollers imitadors de Pol Pot i Khieu Samphan, utilitzen els indígenes, propensos a ser seduïts per una prèdica que els promet la venjança sobre l'opressor. Atrapats entre dos focs, els indígenes andins només tenen el recurs de la fugida cap a les ciutats de la costa, si volen evitar la mort. Els que, per por o convençuts, col·laboren amb els senderistes són el blanc de la brutalitat militar. En onze anys de guerra han desaparegut més de 2.500 persones, una gran part d'elles indígenes, segons els estudis d'una comissió del Senat peruà. El Sendero tracta amb la mateixa ràbia els que ajuden l'exèrcit. Les matances rituals de camperols pels senderistes són tan freqüents als poblets andins que ja no emocionen ningú.

Sortosament, els indígenes del Brasil no

suporten les vexacions dels militars. Al gegant d'Amèrica Llatina no hi ha guerra i els militars guarden les formes des de l'any 1985. Però els perills són constants en un país en què la lluita per la terra és ferotge. Els terratinents (*fazendeiros*) i els buscadors d'or (*garimpeiros*) són les grans amenaces de les reserves indígenes que tutela l'organisme governamental FUNAI. Malgrat els antropòlegs, detractors del sistema de reserves, els indígenes brasilers mantenen la població estabilitzada, ja que eradiquen moltes malalties infeccioses. El preu d'aquesta integració-protecció és força elevat. L'alcoholisme i la prostitució són les plagues que destrueixen l'estructura social dels grups indígenes. Com comenten alguns etnòlegs, els indígenes de les conques amazòniques de Bolívia, el Perú, l'Equador, Colòmbia i Veneçuela ja estarien satisfets si aconseguien el mateix tracte que els de Brasil

Els indígenes de la part austral són els

més desconeguts del continent. Xilens i argentins, obsedits per demostrar que són europeus, s'han oblidat dels milers d'indígenes que tenen a casa. Exclosos del progrés per Buenos Aires i Santiago, proven de sobreviure sense molestar.

Mèxic, l'Equador, Bolívia, Hondures, el Paraguai, el Panamà, Colòmbia, Nicaragua, el Salvador, Veneçuela, el Surinam i la Guyana tampoc no han resolt el problema. Tots neguen que maltractin o menyspreïn els indígenes. Fins que no esclata un conflicte que recorda el contrari, com ocorregué l'any passat a l'Equador, o durant la revolució sandinista de Nicaragua.

En una passejada per Amèrica, des del "cívic" Canadà fins a l'"europea" Argentina, podem comprovar que els indígenes malviuen sense comprendre encara per què han estat sacrificats en nom de la civilització.

Antoni Castel